

planten verzameld in de buurt van Stm. Wilhelmina en wel enkele witbloeïende exemplaren van *Malva moschata*, Muskus kaasjeskruid; deze soort heeft in de regel rose bloemen. Verder *Reseda luteola*, Wouw, een plant, welke te Maastricht langs spoorwegen en fabrieksterreinen veel algemener is dan in de Mijnstreek, *Epilobium hirsutum*, Harig wilgenroosje en *Euphorbia lathyrus*, Kruisbladig wolfsmelk, welke de laatste jaren steeds vaker aangetroffen wordt.

Klaarblijkelijk beïnvloed door het lezen van: „De kroedwis in Limburg” hadden sommige leden planten meegebracht, welke hierin wel verwerkt worden, o.a. *Sedum acre*, Muurpeper. In dit verband is het wel goed er op te wijzen, dat broeder Arnold graag informaties verwacht over wantsen, die op deze plant voorkomen.

Van een excursie langs de Maas bracht mej. Janssen *Aster tradescantia*, Kleinbloemige aster mee.

De heer Coonen vertoonde o.a. de plant van Hugo de Vries, *Oenothera lamarckiana*. Grote teunisbloem. Deze werd vergeleken met *O. biennis*, Teunisbloem en met *O. roseum*; deze plant, welke uit Amerika afkomstig is, werd in de tuin van het Geol. Bureau gevonden en houdt daar reeds gedurende 20 jaar stand.

De heer Sterken informeerde naar de samenstelling van de steen en het cement, welke gebruikt werden bij de Romeinse waterleiding in de Eifel, die de stad Keulen van water voorzien heeft. De steen is een kwartsiet, het cement bevat calcium carbonaat.

Dr. Dijkstra deelde mede, dat er belangstelling bestaat voor broedgevallen van de Appelvink in Nederland. Deze wordt geregeld waargenomen in de tuinen van het A.M.F.-Geol. Bureau. In de zomer van 1958 kwam daar een paartje voor. Op Zondag 26 juni werd wederom een paartje gezien.

NIEUWS UIT VENLO EN OMGEVING

De heer Spreuwenberg heeft op 1 juli 1960 een hop gezien bij de Venkoelen in de gemeente Venlo. Het dier is daar minstens 8 dagen gebleven. Verder waren in de buurt van Venlo minstens 3 broedparen van de duinpieper. Te Schandelo werd een nest gevonden door Br. Agatho. De twee andere paren huisden op de Grote Heide te Venlo.

In een schuur van de abdij der paters Trappisten te Tegelen bevond zich op 27 juni een in aanbouw zijnde nest van de zwarte roodstaart in een gat van de muur. In dezelfde muur en op dezelfde hoogte, 2 m van het eerste nest verwijderd, was een tweede nest, eveneens leeg. De heer Spr. veronderstelde, dat de zwarte roodstaart dit laatste nest had verlaten om een tweede te gaan bouwen in het andere gat, doch tot zijn grote verbazing zag hij een week later, dat op beide nesten een zwarte roodstaart ♀ zat te broeden, op hetzelfde tijdstip dus. Een geval van bigamie? Dit laatste kon echter niet worden bevestigd, daar korte tijd later de eieren uit een der nesten verdwenen waren en derhalve niet kon worden geconstateerd, of één of twee ♂♂ de jongen gingen voeren.

De heren Notermans, Weijs en Spreuwenberg zagen op 23 juli twee oeverlopers en twee witgatjes langs de Leu bij Haalen en zeven oeverlopers en één witgatje in de kleigroeven tussen Venlo en Tegelen.

DE ZWARTE ADEM

S. J. DIJKSTRA

In een zeer lezenswaardig artikel „De zwarte adem” in De Levende Natuur van Mei/Juni, 1959, wijzen Westhoff en van Leeuwen op de grote betekenis, welke bepaalde overgangsstroken, b.v. struweelzomen tussen bos en heide of tussen andere levensgemeenschappen hebben. De soortenrijkdom van allerlei biotopen wordt in de eerste plaats niet bepaald door de aanwezigheid van een goed ontwikkelde levensgemeenschap, maar juist door het bestaan van dergelijke overgangsstroken. Wanneer een bepaalde vorm van beheer gericht is op „netheid”, op duidelijk gemarkeerde afscheiding, wanneer bijv. het loofbos van de heide of van het schraalland gescheiden wordt door wegen, kan zo’n levensgemeenschap sterk verarmen, ook al verandert er ogenschijnlijk niets aan het bos, de heide of het schraalland. Hierdoor verdwijnen dan veelal die planten en dieren, welke altijd betrekkelijk zeldzaam zijn geweest. In hetzelfde artikel wordt er ook op gewezen, dat herbevolking van zeldzame planten en dieren moeilijker wordt, naarmate hun groeiplaatsen steeds verder uit elkaar komen te liggen.

Tot dergelijke overgangsstroken, welke een

zekere afstand kunnen overbruggen, moeten ongetwijfeld ook wegbermen behoren. Hoe goed herinner ik me de overweldigende indruk, die de soortenrijke bermen en houtwallen in Epen op mij gemaakt hebben. Het sierlijke citroengele echt walstro, silene, jacobskruiskruid, kruiskruid van Fuchs, aronskelk met knalrode vruchten, overvloedig paarse rapunzel, agrimonie, gevlekte dovenetel, kleine kaardebol, uitgebloeid longenkruid. Vlak aan de Sijlerbeek de moesdistel, kale jonker, spiraea en blauwe knoop; het erop gelijkend duifkruid, borstelkrans, grootbloem centaurie, marjolein. Talrijke wilde rozen met hun vreemd gevormde gallen, mij toen nog onbekende grassen, lathyrus- en wikkesoorten. We kunnen hier wel met de opsomming stoppen, de lijst kan nog aanzienlijk uitgebreid worden. Dit bontgekleurde geheel werd bezocht door allerlei bijen, hommels en vlinders; vogels waren niet zeldzaam. Pas veel later begon het me iets duidelijker te worden hoe het mogelijk is, dat zoveel, naar hun aard verschillende planten, op zo'n klein bestek bij elkaar konden voorkomen. Het zijn allerlei kleine levensgemeenschappen, die daar kunnen voortbestaan door verschil in bodem: kalkrijk - kalkarm, droog - vochtig, zuid- of noordhelling. Toen reeds, het moet omstreeks 1920 geweest zijn, kwam bij mij de wens op om eens een jaar of wat in dit mooie land te gaan wonen en het is er tenslotte ook van gekomen.

Nu komen we ieder jaar wel een paar maal in Epen, maar het is gek, de betovering is verbroken. De meeste planten, welke hierboven genoemd worden, komen er nog wel voor. Jonge natuurliefhebbers uit het Noorden, welke hun vakantie daar doorbrengen, zullen er nog wel veel genieten. Het moet voor hen een vreemde gewaarwording zijn, dat „zeldzame” planten daar zomaar langs de weg groeien. Maar toch voor mijn gevoel is de uitbundigheid van vroeger verdwenen. Kan dit soms aan het feit liggen, dat men tenslotte aan alles gewoon raakt, of is de flora langzamerhand werkelijk achteruit gegaan? Informaties, bij natuurliefhebbers ingewonnen, welke hier ook reeds lang wonen, deden het laatste vermoeden.

Om deze vraag op te lossen werd vorig jaar een dag verlof genomen en als toerist vermomd, werden die wandelingen in Epen gemaakt, welke vroeger zo'n geweldige indruk op mij gemaakt hadden. Hierbij moet opgemerkt worden, dat het

schitterend weer was, maar dat de langdurige droogte zijn invloed nog niet had doen laten gelden, dat er ruimschoots tijd aan besteed werd om alles op mijn gemak te kunnen bekijken en dat zoveel mogelijk getracht werd zich in het jaar 1920 terug te verplaatsen. Daarom werd evenals toen een flora en wandelkaart meegenomen. In de eerste plaats werd gewandeld langs de derde Geulweg. Heiman schrijft over deze weg, dat een metgezel van hem de volgende opmerking maakte: „het land vind ik prachtig, maar als ik hier burgemeester was, liet ik dadelijk al die ellendige wegen verbreden en plaveien”, waarop Heimans antwoordde: „en als ik hier burgemeester was, liet ik daar vlak vooraan bij den straatweg een bord plaatsen met: „Natuurmonument!! Enig in Nederland! In de aandacht en hoede van inwoner en toeristen aanbevolen!”

Dit laatste is niet in vervulling gegaan, want wat viel die wandeling tegen. De weg is verbreed en geplaveid, het struweel is verdwenen en de bermen hebben hun aantrekkelijkheid verloren. Men vergelijke de foto op bladz. 67 in Heimans zijn boekje met de toestand zoals die nu is. Slechts vlak bij de Geul groeien nog enkele interessante planten.

Vervolgens werd gewandeld over Terziet naar de Belgische grens, een weg, waarvan de herinnering diep in mijn geheugen is blijven hangen. Ook hier had de moderne tijd zijn eisen gesteld; de weg is aanzienlijk verbreed en verbeterd — wel erg breed voor een weg, die tegen de grens doodloopt —, de bermen zijn zo smal geworden en al het houtgewas erin is verdwenen. Pas na heel goed zoeken wordt toch nog een rozenstruikje gevonden. Het gras is keurig gemaaid, niet dat het economische waarde heeft. In de regel gaat het als volgt, het wordt op hopen gebracht, welke in droge zomers meestal in brand gestoken worden, terwijl ze in natte perioden wekenlang staan te rotten, totdat ze eindelijk opgeruimd worden.

Al wandelend werd de grens bereikt, de weg houdt op weg te zijn, auto's mogen en kunnen niet verder en dan hebben wij daar precies over de grens al het natuurschoon terug, zoals dat beleefd werd in 1920. Hier geen zwarte adem, het gras is niet gemaaid, die slordige Belgen toch. Wild schieten kruiden en struiken omhoog. Een verdere beschrijving kan achterwege blijven; toeristen, die Epen gaan bezoeken en van de

natuur houden, worden aangeraden hun wandeling uit te strekken tot over de grens en velen blijken dit reeds te doen.

Natuurlijk komen er in Zuid-Limburg ook nog wel wegen voor, waarvan de bermrijke natuurschoon zijn en natuurlijke overgangsstroken vormen, maar ze worden steeds zeldzamer. Het wordt tijd hier ook eens aandacht te schenken aan de zwarte adem, des te meer, daar dit kort houden van de begroeiing vaak totaal zinloos is.

Er is nog een andere plantengemeenschap waar wel eens aandacht aan geschonken mag worden, voordat het te laat is. Bij het fotograferen van orchideeën, gedurende de laatste jaren, viel het me op hoe zeldzaam wel de groeiplaatsen van de vleeskleurige orchis en de mei-orchis hier geworden zijn. Daar foto's van deze nog aan mijn verzameling ontbraken en ik me eigenlijk niet herinneren kon ze de laatste jaren in behoorlijke aantallen gezien te hebben, moest, daar de tijd drong, de hulp van anderen ingeroepen worden. Nu is het in de regel niet verstandig de vindplaatsen van zeldzame planten te publiceren, maar in dit geval is het zeer wenselijk, ja zelfs noodzakelijk. Een vindplaats komt voor bij Tulle (Vaesrade). De bodem is er zeer moerassig, zelfs in de afgelopen zomer kreeg men er natte voeten. Er groeien daar behalve orchideeën, talrijke andere voor Zuid-Limburg interessante planten, o.a. het zeer decoratieve waterdriblad, welke behoort tot de familie van de watergentianen. Een andere vindplaats is bij Stokkum. Beide worden gebruikt als stortplaats van vuil en als dit door blijft gaan zullen beide wel spoedig verdwenen zijn.

Die bij Tulle is de belangrijkste en over deze werd reeds eerder alarm gemaakt. Er zijn reeds veel te veel van dergelijke moerassige weilanden met puin en andere rommel opgevuld. Er zijn mij nog wel enkele vindplaatsen van bovengenoemde orchideeën bekend, deze lopen echter voorlopig nog geen gevaar en hun ligging kan in dit artikel achterwege blijven.

Als men echter deze povere resten vergelijkt met wat dokter de Wever in het Jaarboek van het Natuurhistorisch Genootschap van 1913 erover schrijft, dan komt men tot de conclusie, dat de vleeskleurige orchis met de mei-orchis in de laatste 50 jaar in aantal sterk verminderd zijn, ja zelfs tot de zeer zeldzame soorten van Zuid-Limburg behoren en dat het hoog tijd

wordt totale verdwijning te voorkomen. Een verder dempen van deze moerasjes moet dan ook beslist vermeden worden.

Herfst, 1959.

INULA SALICINA L., DE WILGEBLADALANT, IN NEDERLAND

door
S. J. VAN OOSTSTROOM
(Rijksherbarium, Leiden)

Het feit, dat onlangs een tweede vindplaats van *Inula salicina* in Zuid-Limburg werd ontdekt, brengt mij ertoe, nog eens de aandacht van de Limburgse floristen te vestigen op deze bij ons zo zeldzame soort.

Gaan wij het areaal, dat door deze *Inula* bewoond wordt, na, dan blijkt, dat zij voorkomt door een groot deel van Europa, en wel van Skandinavië (tot ruim 66° N.B. in Finland) in het noorden, tot Spanje, Portugal, Italië (incl. Sardinië) en het noordelijk gedeelte van het Balkan Schiereiland in het zuiden, en van Ierland in het westen tot Midden- en Zuid-Rusland en de Kaukasus in het oosten, terwijl ten slotte ook vondsten bekend zijn van Armenië en de Libanon.

De soort wordt aangetroffen onder sterk uiteenlopende omstandigheden. Zij komt voor op beboste, doch ook op open, zonnige hellingen, op kapvlakten, aan bosranden, verder in moerassige graslanden, op veenachtige plaatsen en in rietlanden.

Letten wij op het voorkomen in de ons omgevende landen, dan blijkt, dat de soort van enige plaatsen in Ierland bekend is, doch niet in Engeland of Schotland wordt aangetroffen. In België wordt zij in hoofdzaak gevonden in het zuidoostelijk deel, terwijl zij ook in het aangrenzende Luxemburg voorkomt; in Duitsland ontbreekt zij geheel in het noordwestelijkste deel van de Noordduitse laagvlakte; in de omgeving van Osnabrück en in de Eifel is zij echter op een paar plaatsen gevonden.

De vindplaatsen in België, welke liggen in de provincie Luik, naderen het dichtst de Nederlandse grens; dit zou doen verwachten, dat de soort vooral in het zuidelijkste deel van ons land, in Limburg, kan worden aangetroffen. Toch werd zij bij ons voor de eerste maal gevonden